

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNALI

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautes Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 973 sahifa.
E'lon qilishga 2026-yil
30-sentabrda ruxsat etildi.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

КУРПАЯНИДИ КОНСТАНТИН ИВАНОВИЧ

Стратегии цифровой трансформации в Европейском союзе и потенциал институционального трансфера Французского опыта в Узбекистан.....11

ERGASHEV RUSTAM RAJABOVICH

Ilmiy ishlanmalar asosida Spin-off korxonalarini tashkil etish va rivojlantirishning bosqichli boshqaruv modeli.....25

ABDURAXMANOVA MUQADDAS TOXTASINOVNA

Temir yo'l transporti korxonalarida ekologik-iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ilg'or mexanizmlari.....34

ABDULLAYEV ILYOS AXMADOVICH, JABBOROV JAMOLIDDIN MUXAMMADJON O'G'LI

Surxondaryo viloyatida demografik jarayonlarning statistik tahlili.....44

XASANOV SANJARBEK ABDUMANNOBOVICH

Sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya darajasini baholash uslubiyoti ("Farg'onaazot" AJ misolida).....50

ABDURAZAKOVA NARGIZA RIXSIBAYEVNA

Aksiyadorlik jamiyatlarida xususiy kapital rentabelligiga ta'sir etuvchi omillar: O'zbekistonning uchta aksiyadorlik jamiyati misolida panel tahlil.....57

SULTANOVA ZUXRA JAKSILIKOVNA

Qaraqalpaqstan Respublikasida region ekonomikasini rivojlantirishda IT park xizmatini amalga oshirish masalalari hamda paydalanilgan mumkinliklari.....69

ERGASHEV G'IYOS BAXROM O'G'LI

Mamlakat qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportining yalpi ichki mahsulotdagi ulushini oshirish zarurati.....76

URMANOVA UMIDA XAKIMDJANOVNA

Sanoat tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish holati va rivojlanish tendensiyalari.....87

SHAMSIDDINOVA DILNOZA SHAVKAT QIZI

O'zbekiston charm poyabzal korxonalarida milliy brend qiymatini oshirishning marketing mexanizmlarini takomillashtirish.....97

MUSAYEV OZODJON SHAVKAT O'G'LI

Mehnat resurslarini boshqarishning zamonaviy usullari va ularning iqtisodiy samaradorligi.....106

XALIKCHAYEVA SADOKAT

Qum-shag'al mahsulotlarini realizatsiya qilishda soliq bazasini aniqlash metodologiyasi "Minimal narx" mexanizmining tatbiq chegaralarini takomillashtirish masalalari.....113

XUSANOV SHUXRAT BURXANOVICH

Moliyaviy hisobotlarni qalbakilashtirish xavfi ko'rsatkichlari tizimini ishlab chiqish.....122

QUDRATOV ALISHER ALIJANOVICH, QODIRQULOVA SEVINCH TOIR QIZI

Qishloq xo'jaligida dukkakli mahsulotlarni yetishtirishda davlatning iqtisodiy tutgan o'rni.....133

IKROMOVA IRODA

Transport logistika korxonalari va koridorlari samaradorligini oshirishda milliy logistikani boshqarish markazi platformasi.....139

AXMADOVA IRODA MUZAFFAR KIZI

The economic role of professional tour guides in enhancing the quality of ecotourism services.....153

SODIQOVA NIGORA TURAYEVNA

Suv resurslari cheklangan sharoitda hududiy ixtisoslashuvni takomillashtirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan O'zbekiston sharoitida foydalanish.....165

АСРОРОВА МАВЛУДА АБДУШУКУРОВНА

Кадровый потенциал в системе государственной научно-инновационной политики: сравнительный анализ опыта зарубежных стран.....175

KULIBOYEV AZAMAT SHONAZAROVICH

Davlat tibbiyot tashkilotlarida tibbiy xizmatlar kalkulyatsiyasini shakllantirish va xarajatlar hisobining uslubiy muammolari.....193

UMAROV JAVOHIR BAHODIR O'G'LI

Tovar operatsiyalari hisobini avtomatlashtirishda integratsiyalashgan axborot tizimlarining roli: jahon tajribasi misolida.....204

KADIROVA LAZOKAT YUREVNA

Davlat moliyaviy nazorati jarayonlarini sun'iy intellekt yordamida riskka yo'naltirilgan raqamli nazorat modeli asosida takomillashtirish.....212

BAXSHULLOYEV FERUZBEK

The economics of digital water management: a critical review.....226

TO'XTAYEV UMIDJON SHUHRAT O'G'LI

Xususiy tibbiy xizmatlar raqobatbardoshligini oshirish iqtisodiy mexanizmi amal qilish tamoyillari.....236

RAXIMOV ANVAR NORIMOVICH, MIRZAYOROVA HURIYAT

UBAYDULLAYEVNA
Qashqadaryo viloyatida qishloq xo'jaligi tadbirkorligi samaradorligidagi hududiy tafovutlarni baholash.....244

XURRAMOV XOLBEK XURRAM O'G'LI

O'zbekistonning janubiy hududlarida anorchilik tarmog'ining rivojlanish tendensiyalari.....251

ABDUSHEROZOVA MADINA SODIQJON QIZI

Agrologistika korxonalarini rivojlantirish va shartnomaviy munosabatlarni takomillashtirish.....258

ZARIKEYEVA MIYASAR MARATOVNA

Ekonometrik modellashirishda endogenlik muammosi: nazariy yondashuvlar va zamonaviy baholash usullari.....264

KODIROVA GAVHAROIY QUTBIDINOVNA

Sanoat korxonalarining tashkiliy va iqtisodiy xususiyatlari.....276

DJURAYEVA RUXSORA NEMATILLOYEVNA

Qishloq joylarida aholi turmush farovonligini yaxshilash va bandligini ta'minlash yo'llari (Buxoro viloyati misolida).....283

SULTANOV BAXODIR FAYZULLAYEVICH, SULTANOV AZIZBEK BAXODIR

O'G'LI

Qishloq xo'jaligida melioratsiyadan yashil-raqamli transformatsiyagacha: evolyutsion rivojlanish va boshqaruv modeli.....290

BAYMURATOVA ZINA AQILBEKOVNA

Improving the credit risk management system in commercial banks.....299

SHERQO'ZIYEVA UMIDA ULUG'BEK QIZI

Sun'iy intellekt ta'sirida mehnat bozori: texnologik ishsizlik, kasblar qayta taqsimlanishi va inson kapitaliga yangi talablar.....308

MASHARIPOVA SARVINOZ

Sanoat tarmoqlarida yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida energiya tejamkorligini oshirishda xorij tajribasi.....320

ACHILOV MASHRAB ULUG'BEKOVICH

Intensiv bog'dorchilikni modernizatsiyalashning resurs-integratsiyalashgan mexanizmi.....328

ABDULLAEV MUZAFFAR ABDUJABBAROVICH, KARIEVA GULNORA

ABDULLAEVNA, NARINBAEVA GULNORA KARIMOVNA

Prospects for the formation of the economic mechanism of innovation policy in the regions.....335

ABDULLAYEVA SHAXNOZA ERKINOVNA

O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....345

MAVRULOV RAVSHAN NEMATJONOVICH

Farg'ona vodiysidagi kichik biznes subyektlari faoliyati samaradorligini baholash.....351

QUDRATOV BAHODIR G'AYBULLAEVICH

Buxoro viloyatida elektron xizmatlarni rivojlantirishning hududiy iqtisodiy o'sishga ta'siri.....360

AZIZKHODJA AMONOVICH SHARIPOV

Ownership structure, marketing innovation and market performance in Uzbekistan: evidence from 2020–2025.....369

ABDULLAYEV ILYOS AXMADOVICH, HAMROYEV SAMANDAR ANVAR O'G'LI

O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan oliy ta'lim tashkilotlari statistik ko'rsatkichlar va ularning dinamikasi.....377

ZAFAR QODIROV ABDIVAXOBOVICH

The economic nature, necessity, classification, characteristics, and theoretical foundations of long-term asset valuation.....385

BOBOBEKOV BAXROM KAXXAROVICH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida joriy aktivlarni tahlil qilishning axborot ta'minotini takomillashtirish va undan samarali foydalanish usullari.....397

KADIROVA MARALJON MATYAKUBOVNA

Innovatsion faoliyat asosida tekstil korxonalari raqobatbardoshligini baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....403

MUSAYEVA NIGORA NURIDDINOVNA

Iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichida O'zbekistonning rivojlanish modeli.....415

YORBEKOVA DILOROM MUXAMMADKULOVNA

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi metodikasini takomillashtirish masalalari.....422

MUHAMMAD UMAR ASLAM

Agritourism as a driver of sustainable rural development in Uzbekistan: economic, environmental and socio-cultural perspectives.....431

XUDAYBERDIYEVA FILYURA MIRZAMASHRABOVNA

Yangi O'zbekiston taraqqiyotida yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish.....445

ISOQOV HASAN ABDUXALIMOVICH

Qashqadaryo viloyatida oziq-ovqat sanoati innovatsion rivojlanishining ko'p omilli ekonometrik modelini ishlab chiqish.....454

SAGIEVA MOLDIR ORAZBAY QIZI, MADREYMOVA ALTINAY SARSENBAEVNA

Qoraqalpog'iston Respublikasida tashqi savdo va eksport salohiyatining hududiy iqtisodiy o'sishdagi roli.....464

ULUG'MURODOV FARXOD FAXRIDDINOVICH

Elektron savdo xizmatlarida qaytarish va sotuvdan keyingi xizmatlarni takomillashtirishning iqtisodiy ahamiyati.....472

NAVRUZ ISLAMOV

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini boshqarish strategiyalarining nazariy asoslari va ularni tasniflashga yondashuvlar.....481

RAIMBERDIYEV SAMANDAR SHERZOD O'G'LI

Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish.....490

YO'LDOSHEVA MOHICHEHRA MUSURMON QIZI

Kambag'allikni qisqartirishda tomorqa xo'jaliklarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy zarurati: muammolar va ilmiy yondashuvlar.....502

NORMURODOV SARVAR NORBOY O'G'LI

Mamlakatimizda eksport imkoniyatlarini kengaytirish va qishloq xo'jaligini rivojlantirish.....509

XABILOV DJAXONGIR XAKIMOVICH

Budjet tashkilotlarida hisob siyosati sifatini baholashning takomillashtirilgan konseptual modeli.....518

MAMATMUMINOV XOLBEK OMONOVICH

Hududlar iqtisodiy rivojlanishidagi nomutanosibliklarni kamaytirish va mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirish yo'llari.....525

NAVRUZ-ZODA BAXTIYOR NEGMATOVICH, TOXIROV JAVLON RAXIMOVICH

Savdo xizmatlari raqobatbardoshligini oshirishda raqamli marketingdan samarali foydalanishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....533

SOTIBOLDIYEVA DILRABO SHUXRATOVNA

O'zbekistonda inson kapitaliga kiritilayotgan investitsiyalarning samaradorligini baholashdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari.....546

SIROJOV OXUNJON ODIL O'G'LI

Buxoro viloyati savdo korxonalari raqobatbardoshligini oshirishda marketing mexanizmini takomillashtirish: raqamli imkoniyatlar va xorijiy tajriba.....552

XABILOV DJAXONGIR XAKIMOVICH

Byudjet tashkilotlarida hisob siyosatining nazorat va axborot funksiyalarini kuchaytirish.....556

YULDASHOV AZIZ AVAZOVICH

Korxona raqobatbardoshligini oshirishda strategik inson resurslarini boshqarishning ahamiyati.....572

UO'K: 332.1:330.34(575.1)

HUDUDLAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI NOMUTANOSIBLIK LARNI KAMAYTIRISH VA MINTAQAVIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH YO'LLARI

MAMATMUMINOV XOLBEK OMONOVICH

Mustaqil tadqiqotchi

E-mail: mamatmuminovxolbek@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston hududlari iqtisodiy rivojlanishidagi nomutanosibliklarni kamaytirish va mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishning institutsional, infratuzilmaviy va iqtisodiy mexanizmlari tahlil qilindi. Milliy statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda hududlar o'rtasida yalpi hududiy mahsulot, jon boshiga YAHM, investitsiya va eksport hajmlarida sezilarli tafovutlar saqlanib qolgan. 2025-yil yanvar–sentabrda Navoiy viloyatida jon boshiga YAHM 98,4 mln so'm, Toshkent shahrida 80,3 mln so'm bo'lgan bo'lsa, Surxondaryoda 15,8 mln so'mni tashkil etgan. 2025-yil yakunida Toshkent shahri mamlakat YalMining 19,9 foizini, Toshkent viloyati 9,7 foizini va Navoiy viloyati 9,1 foizini shakllantirgan. Tadqiqot natijalari hududiy tafovutlarni kamaytirish uchun oddiy moliyaviy transferlardan ko'ra bazaviy infratuzilma, inson kapitali, hududiy ixtisoslashuv, klaster va eksport salohiyati, xususiy investitsiyalarni jalb qilish, hududlararo logistika va natijaga asoslangan mahalliy boshqaruvni birgalikda rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, hududiy nomutanosiblik, raqobatbardoshlik, YAHM, investitsiya, eksport, infratuzilma, klaster, inson kapitali, O'zbekiston.

Аннотация. В статье анализируются институциональные, инфраструктурные и экономические механизмы сокращения региональных диспропорций и повышения конкурентоспособности регионов Узбекистана. По данным национальной статистики, в 2025 году сохранялись значительные различия между территориями по валовому региональному продукту, ВРП на душу населения, инвестициям и экспорту. В январе–сентябре 2025 года ВРП на душу населения в Навоийской области составлял 98,4 млн сумов, в городе Ташкенте — 80,3 млн сумов, тогда как в Сурхандарьинской области — 15,8 млн сумов. По итогам 2025 года город Ташкент формировал 19,9% ВВП страны, Ташкентская область — 9,7%, Навоийская область — 9,1%. Результаты показывают, что устойчивое сокращение диспропорций требует сочетания базовой инфраструктуры, человеческого капитала, территориальной специализации, кластерной и экспортной политики, привлечения частных инвестиций, развития межрегиональной логистики и управления, ориентированного на результат.

Ключевые слова: региональная экономика, региональные диспропорции, конкурентоспособность, ВРП, инвестиции, экспорт, инфраструктура, кластер, человеческий капитал, Узбекистан.

Abstract. This article analyzes institutional, infrastructural, and economic mechanisms for reducing regional development disparities and strengthening regional competitiveness in Uzbekistan. National statistics show that substantial differences persisted across regions in 2025 in gross regional product, GRP per capita, investment, and exports. In January–September 2025, GRP per capita reached UZS 98.4 million in Navoi region and UZS 80.3 million in Tashkent city, compared with UZS 15.8 million in Surkhandarya. In full-year 2025, Tashkent city accounted for 19.9% of national GDP formation, followed by Tashkent region at 9.7% and Navoi at 9.1%. The analysis indicates that durable convergence cannot rely solely on fiscal transfers; it requires coordinated investment in basic infrastructure, human capital, territorial specialization, clusters and export capacity, private investment attraction, interregional connectivity, and performance-based local governance.

Keywords: regional economy, regional disparities, competitiveness, GRP, investment, exports, infrastructure, clusters, human capital, Uzbekistan.

KIRISH

Hududiy rivojlanishdagi nomutanosiblik bozor iqtisodiyotining tabiiy xususiyatlaridan biri bo'lib, kapital, mehnat, infratuzilma va innovatsiyaning bir hududda ko'proq to'planishi agglomeratsion ustunliklarni shakllantiradi. Biroq tafovutlar haddan tashqari chuqurlashganda bandlik, daromadlar, davlat xizmatlaridan foydalanish va migratsiya bosimi bo'yicha salbiy ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlar yuzaga keladi.

Mintaqaviy raqobatbardoshlik hududning faqat tabiiy resurs yoki arzon ishchi kuchiga ega bo'lishi bilan emas, balki korxonalar unumdorligi, malakali inson kapitali, logistika, innovatsion muhit, institutlar sifati va bozorlarga kirish imkoniyati bilan belgilanadi. Porterning klaster yondashuvi va yangi iqtisodiy geografiya nazariyasi ishlab chiqarish hamda xizmatlarning fazoviy konsentratsiyasi unumdorlikni oshirishini, biroq periferik hududlar uchun yangi siyosat vositalarini talab qilishini ko'rsatadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda yuqori iqtisodiy o'sish kuzatilgan bo'lsa-da, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy bazaning tarkibi sezilarli farq qiladi. Navoiy sanoat va konchilikka, Toshkent shahri xizmatlar va agglomeratsiya iqtisodiyotiga, Samarqand va Farg'ona esa aholi va xizmatlar bozoriga ko'proq tayansa, Surxondaryo va ayrim boshqa hududlarda qishloq xo'jaligi va kichik biznesning ulushi nisbatan yuqori.

Maqolaning maqsadi O'zbekiston hududlaridagi rivojlanish tafovutlarini zamonaviy statistik ko'rsatkichlar asosida baholash va hududiy konvergentsiya bilan raqobatbardoshlikni bir vaqtda kuchaytiradigan siyosat yo'nalishlarini ishlab chiqishdan iborat.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot strukturaviy iqtisodiy-statistik tahlil va narrativ adabiyotlar sharhi asosida bajarildi. Empirik baza sifatida O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining 2025-yil YAHM, jon boshiga YAHM, asosiy kapitalga investitsiyalar va eksport bo'yicha hududiy ma'lumotlari olindi. Institutsional tavsiyalar Jahon bankining 2025-yilgi Uzbekistan Country Economic Memorandum hujjati hamda mintaqaviy raqobatbardoshlik nazariyalariga tayandi.

Nomutanosiblikni baholashda jon boshiga YAHM, mamlakat YalMini shakllantirishdagi hudud ulushi, investitsiya va eksport hajmi, iqtisodiy o'sish sur'ati kabi ko'rsatkichlar ishlatildi. Raqobatbardoshlik omillari ishlab chiqarish bazasi, infratuzilma, inson kapitali, eksport integratsiyasi, kichik biznes va xususiy investitsiyalar bo'yicha guruhlandi.

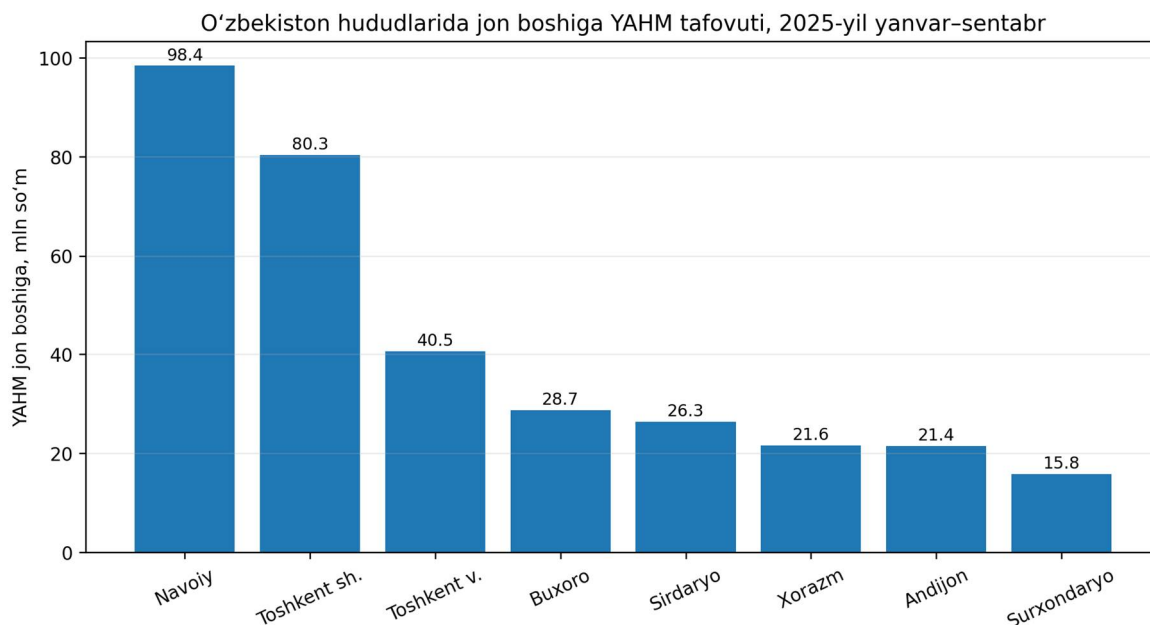
Statistik ma'lumotlar hududlarning mutlaq iqtisodiy hajmini bevosita farovonlik bilan tenglashtirmaslik tamoyili asosida talqin qilindi. Masalan, Navoiydagi yuqori jon boshiga YAHM resurs va kapital sig'imli tarmoqlar bilan, Toshkent shahridagi yuqori ko'rsatkich esa agglomeratsiya va xizmatlar konsentratsiyasi bilan bog'liq. Shuning uchun siyosat xulosalari hududlarning iqtisodiy strukturasi mos ravishda ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2025-yil statistikasi O'zbekiston hududlari o'rtasida iqtisodiy natijalar sezilarli differensiallashganini ko'rsatadi. Yanvar–sentabrda jon boshiga YAHM Navoiy viloyatida 98,4 mln so'm va Toshkent shahrida 80,3 mln so'mni tashkil etgan, Surxondaryoda esa 15,8 mln so'm bo'lgan. Ushbu tanlangan ko'rsatkichlar orasidagi nisbat 6 martadan ortiq bo'lib, hududiy ishlab chiqarish quvvati va kapital intensivligidagi katta tafovutni aks ettiradi.

1-diagramma. Hududlar kesimida jon boshiga YAHM, 2025-yil yanvar–sentabr

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi.

1-jadval

Tanlangan hududlarning 2025-yil iqtisodiy ko'rsatkichlari

Hudud	YAHM 2025, trln so'm	Real o'sish, %	YalMdagi ulushi, %	Iqtisodiy xususiyat
Toshkent shahri	367,2	11,3	19,9	Xizmatlar, agglomeratsiya, moliya va yuqori bozor sig'imi
Toshkent viloyati	180,2	7,2	9,7	Sanoat, logistika va poytaxt agglomeratsiyasiga integratsiya
Navoiy	168,0	7,7	9,1	Konchilik va yuqori kapital sig'imli sanoat
Samarqand	121,5	8,0	6,6	Xizmatlar, turizm, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish
Surxondaryo	66,2	6,6	3,6	Qishloq xo'jaligi, kichik biznes, chegara-logistika salohiyati
Sirdaryo	35,8	9,8	1,9	Kichik baza, lekin tez o'sish va sanoat-logistika imkoniyati

YAHMning mutlaq hajmi bo'yicha Toshkent shahri 367,2 trln so'm bilan yetakchi bo'lib, mamlakat YalMining 19,9 foizini shakllantirgan. Toshkent viloyati va Navoiy viloyati mos ravishda 9,7 va 9,1 foiz ulushga ega bo'lgan. Boshqa tomondan, Sirdaryo atigi 1,9 foiz ulushga ega bo'lsa-da, 2025-yilda 9,8 foizlik real o'sish ko'rsatgan. Demak, hududning bugungi iqtisodiy hajmi va uning o'sish dinamikasi alohida baholanishi kerak.

2-jadval

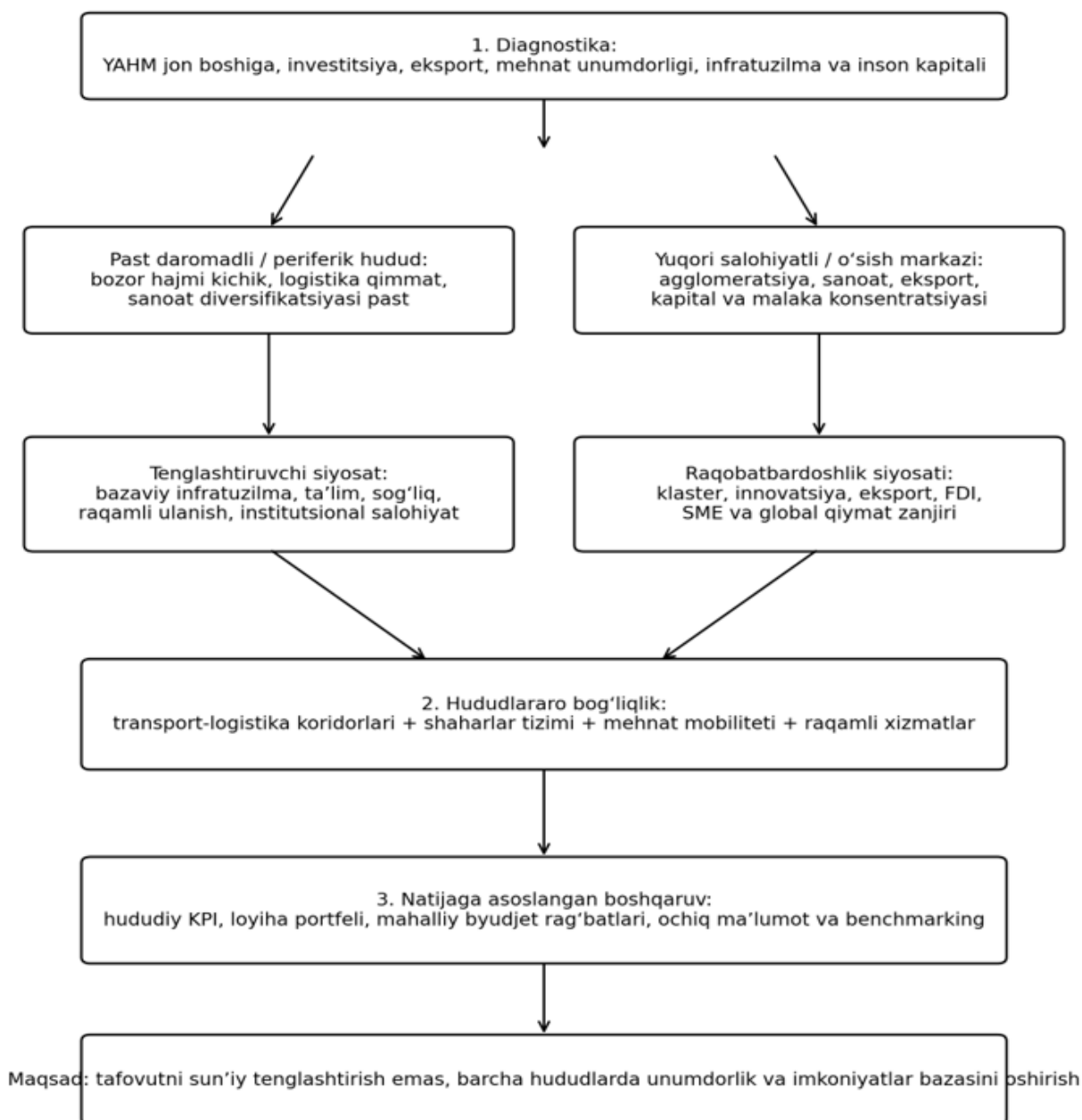
Tanlangan hududlarda investitsiya va eksport salohiyati

Hudud	Asosiy kapitalga investitsiya, 2025 yan-sen, trln so'm	Eksport 2025, mlrd AQSH doll.	Kuchli tomon	Asosiy cheklov
Toshkent shahri	71,8	6,60	Kapital, xizmatlar, bozor, malaka	Hududiy konsentratsiya va yuqori xarajatlar
Toshkent viloyati	63,6	2,22	Sanoat-logistika va aglomeratsiya	Infratuzilma bosimi
Namangan	51,4	0,72	Investitsiya faolligi, mehnat resurslari	Eksport diversifikatsiyasi
Navoiy	32,7	1,40	Sanoat va eksport bazasi	Resurs tarmoqlariga yuqori bog'liqlik
Samarqand	28,3	1,15	Turizm, xizmatlar, yirik ichki bozor	Unumdorlik va sanoat eksporti
Surxondaryo	17,1	0,51	Chegara savdosi, agro-salohiyat	Logistika va kapital bazasi

Investitsiya hududiy raqobatbardoshlikning asosiy drayverlaridan biridir. 2025-yil yanvar-sentabrda Toshkent shahrida asosiy kapitalga 71,8 trln so'm, Toshkent viloyatida 63,6 trln so'm va Namanganda 51,4 trln so'm investitsiya yo'naltirilgan. Investitsiya oqimining hududlar bo'yicha konsentratsiyasi kelgusida ishlab chiqarish quvvati va ish o'rinlari tafovutini yanada kuchaytirishi mumkin; shu sabab past bazali hududlarda loyiha tayyorlash va investorlar uchun infratuzilma yaratish muhim.

Eksportda ham yuqori konsentratsiya mavjud: 2025-yilda Toshkent shahri 6,6 mlrd dollar, Toshkent viloyati 2,2 mlrd dollar, Navoiy 1,4 mlrd dollar eksport qilgan. Surxondaryoning eksporti 507,5 mln dollar bo'lib, 2024-yilga nisbatan 86,2 foiz o'sgan. Bu kichik eksport bazasiga ega hududlarda nisbiy o'sish tez bo'lishi mumkinligini va hududiy siyosat faqat mavjud yetakchilarni emas, yangi eksport nuqtalarini ham qo'llab-quvvatlashi kerakligini ko'rsatadi.

1-rasm. Hududiy nomutanosiblikni kamaytirish va mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishning integratsiyalashgan modeli

3-jadval

Hudud tipiga mos differensial mintaqaviy siyosat vositalari

Siyosat yo'nalishi	Past rivojlangan hudud uchun	O'sish markazi uchun	Kutiladigan ta'sir	Asosiy KPI
Infratuzilma	Yo'l, elektr, suv, internetdagi bazaviy tafovutni yopish	Congestionni kamaytirish, multimodal logistika	Investitsiya xarajatlari kamayadi	Logistika va ulanish vaqti
Inson kapitali	Kasb-hunar, maktab sifati, migratsiya ko'nikmalari	STEM, R&D va yuqori malaka	Unumdorlik va ish haqi oshadi	Mehnat unumdorligi
Biznes muhiti	SME kredit, yer va ruxsat jarayonlarini soddalashtirish	Raqobat va innovatsiya muhitini chuqurlashtirish	Xususiy sektor o'sadi	Yangi korxona va bandlik

Ixtisoslashuv	Mahalliy xomashyo va kompetensiyaga tayangan klaster	Yuqori qiymatli klaster va xizmatlar	Diversifikatsiya va eksport	Eksport va GVA
Hududiy boshqaruv	Loyiha ofisi va data-based KPI	Metropolitan koordinatsiya	Davlat investitsiyasi samarasi oshadi	Loyiha ROI va KPI bajarilishi

MUHOKAMA

Hududiy nomutanosiblikni faqat transferlar orqali kamaytirish uzoq muddatli yechim bermaydi. Transferlar davlat xizmatlarining minimal standartini ta'minlashi mumkin, biroq hududning xususiy investitsiya, eksport va mehnat unumdorligi bazasini avtomatik oshirmaydi. Shuning uchun fiskal tenglashtirish ishlab chiqarish omillariga investitsiya bilan bog'lanishi kerak.

Yuqori YAHMLi hududlardan tajribani mexanik ko'chirish ham samarasiz. Navoiy modeli resurs va kon-metallurgiya bazasiga, Toshkent shahri modeli esa yirik agglomeratsiya, xizmatlar va ma'muriy markaz funksiyasiga tayangan. Surxondaryo yoki Qoraqalpog'iston uchun raqobat strategiyasi boshqa aktivlar — agro-processing, logistika, turizm, chegara savdosi yoki qayta tiklanuvchi energetikaga asoslanishi mumkin.

Porter yondashuvida klasterlar hududdagi kompaniya, yetkazib beruvchi, ta'lim muassasalari va infratuzilmaning yaqin aloqasi orqali unumdorlikni oshiradi. Biroq klaster siyosati "bir hududga bir klaster" ma'muriy sxemasi emas, balki real yetkazib berish zanjiri, malaka va bozor signaliga asoslanishi zarur.

Jahon bankining 2025-yilgi O'zbekiston bo'yicha iqtisodiy memorandumida xususiy sektor boshchiligidagi o'sish uchun litsenziya va ruxsat tartiblarini soddalashtirish, raqobat siyosatini kuchaytirish, savdo va bojxona jarayonlarini yengillashtirish hamda multimodal transport tarmoqlarini rivojlantirishni ta'kidlaydi. Ushbu tavsiyalar hududiy raqobatbardoshlik uchun ayniqsa muhim, chunki periferik viloyatlar bozorlarga chiqishda nisbatan yuqori logistika xarajatiga duch keladi.

Hududlararo mobilitet nomutanosiblikni yumshatadigan tabiiy mexanizm bo'lishi mumkin. Biroq migratsiya bir tomonlama bo'lib, eng malakali yoshlar faqat markazlarga ko'chsa, periferik hududlarda inson kapitali zaiflashadi. Shu sabab kasbiy ta'lim va masofaviy raqamli xizmatlar bilan birga hududlarda sifatli ish o'rinlarini yaratish muhim.

Natijaga asoslangan mahalliy boshqaruv hududiy siyosatning yakunlovchi bo'g'ini bo'lishi kerak. Hokimliklar faoliyatini faqat investitsiya summasi yoki yangi korxonalar soni bilan emas, mehnat unumdorligi, real ish haqi, eksport diversifikatsiyasi, xizmatlardan foydalanish va xususiy kapitalning crowd-in effekti bilan baholash maqsadga muvofiq.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, hududiy raqobatbardoshlik yagona ko'rsatkich bilan o'lchanmaydi va ayrim ma'lumotlar 2025-yilning turli davrlariga tegishli. Keyingi tadqiqotda barcha viloyatlar bo'yicha 5–10 yillik panel

ma'lumotlardan foydalanib, jon boshiga YAHM konvergentsiyasi, investitsiya samaradorligi va eksport diversifikatsiyasini ekonometrik baholash zarur.

XULOSA

O'zbekiston hududlari o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlar 2025-yilda ham sezilarli bo'lib, jon boshiga YAHM, investitsiya va eksport ko'rsatkichlarida yuqori konsentratsiya kuzatilgan. Bu tafovutlarning bir qismi tabiiy resurs, agglomeratsiya va tarmoq tarkibi bilan izohlansa-da, infratuzilma va inson kapitali bo'yicha imkoniyatlar tafovuti siyosat orqali kamaytirilishi mumkin.

Mintaqaviy siyosatning maqsadi barcha hududlarni bir xil iqtisodiy tuzilishga keltirish emas. Maqsad har bir hududga o'z salohiyatidan unumli foydalanish uchun tengroq bazaviy imkoniyatlar yaratish va unumdorlikni oshiruvchi ixtisoslashuvni rivojlantirishdir.

Past rivojlangan hududlarda bazaviy transport, energetika va raqamli infratuzilma, sifatli ta'lim, loyiha tayyorlash va SME moliyalashtirish ustuvor bo'lishi kerak. Rivojlangan markazlarda esa innovatsiya, R&D, yuqori qo'shilgan qiymatli xizmatlar, logistika samaradorligi va agglomeratsiya xarajatlarini boshqarish muhim.

Hududlararo transport va savdo bog'liqligini kuchaytirish, xususiy investitsiyalar uchun teng raqobat sharoitini yaratish, hududiy klasterlarni real iqtisodiy kompetensiyalar asosida shakllantirish va mahalliy boshqaruvni o'lchanadigan natijalarga bog'lash mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishning asosiy yo'nalishlaridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2026). Gross regional product of the Republic of Uzbekistan: January–December 2025. Tashkent.
2. National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2025). Socio-economic situation of the Republic of Uzbekistan: January–September 2025. Tashkent.
3. National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2025). Fixed capital investments in the Republic of Uzbekistan: January–September 2025. Tashkent.
4. National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2026). Foreign economic activity of the Republic of Uzbekistan: January–December 2025. Tashkent.
5. World Bank. (2025). Uzbekistan Country Economic Memorandum: Fostering private sector-led growth and global integration. Washington, DC: World Bank.
6. World Bank. (2026). Uzbekistan: Country overview and development priorities. Washington, DC: World Bank.
7. Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. Harvard Business Review, 76(6), 77–90.

8. Krugman, P. (1991). Geography and trade. MIT Press.
9. OECD. (2012). Promoting growth in all regions. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/9789264174634-en>
10. Barca, F., McCann, P., & Rodríguez-Pose, A. (2012). The case for regional development intervention: Place-based versus place-neutral approaches. *Journal of Regional Science*, 52(1), 134–152.
11. Rodríguez-Pose, A. (2018). The revenge of the places that don't matter. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189–209.
12. Storper, M. (1997). The regional world: Territorial development in a global economy. Guilford Press.
13. Camagni, R. (2002). On the concept of territorial competitiveness: Sound or misleading? *Urban Studies*, 39(13), 2395–2411.
14. European Commission. (2017). My region, my Europe, our future: Seventh report on economic, social and territorial cohesion. Publications Office of the European Union.
15. Asian Development Bank. (2024). Uzbekistan: Economy, infrastructure and private sector development perspectives. Manila: Asian Development Bank.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjournal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669225 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №083688

Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy